

Agnieszka Małgorzata Dąbrowska¹

O BOWIĄZEK DZIAŁANIA ZGODNIE Z KONTRAKTEM, W DUCHU WZAJEMNEGO ZAUFANIA ORAZ WSPÓŁPRACY. KLAUZULA 10.1 NEC W ŚWIETLE PRAWA POLSKIEGO

ABSTRACT:

An obligation to act in accordance with a contract, in a spirit of mutual trust and business cooperation. Clause 10.1 of NEC in the light of Polish law

This article presents the characteristics of the NEC contracts and an examination of clause 10.1 contained in such contracts. As these publications, as well as the competing FIDIC Conditions of Contract, originate from the Anglo-Saxon legal culture, the article provides a detailed analysis of clause 10.1 of the NECs, which introduces general rules of conduct for the participants with reference to Polish law. The aforementioned clause imposes an obligation on the parties to act in accordance with the contract, in the spirit of mutual trust and business cooperation. The analysis of the concepts present in the clause in question and of the Polish legal doctrine has produced the conclusion that expressing such a standard of conduct explicitly in the NEC template is not needed in Polish jurisdiction due to the correspondence of these rules of conduct with the values and principles governing the national legal system.

---

¹ Radca prawny, doktorantka na SWPS Uniwersytecie Humanistycznospołecznym. Specjalizuje się w prawie zobowiązań. Lider Centrum Kompetencyjnego ds. Zarządzania Roszczeniami w spółce z sektora budowlanego.

Keywords: NEC, FIDIC, construction works contract, good faith

Słowa kluczowe: NEC, FIDIC, umowa o roboty budowlane, dobra wiara

Wprowadzenie

Wzory umów NEC cieszą się na świecie coraz większą popularnością i mogą stanowić konkurencję dla Warunków kontraktowych FIDIC². Te drugie stosowane są w Polsce na szeroką skalę przez jednostki administracji samorządowej, spółki Skarbu Państwa oraz Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad. Tymczasem już w 1994 r. agencja rządowa odpowiedzialna za wprowadzanie regulacji dotyczących sektora budowlanego³ w RPA wskazała wzory NEC jako jedne z czterech dopuszczonych do stosowania wzorów umów o roboty budowlane w sektorze publicznym. W 2005 r. brytyjskie biuro do spraw zamówień publicznych zarekomendowało korzystanie ze wzorców NEC³⁴ wszystkim podmiotom zamawiającym roboty budowlane z sektora publicznego⁵. Wzory umów NEC zgodne są także z rekomendacjami zawartymi w tzw. *Latham Report*⁶, przygotowanym przez Michaela Lathama na zlecenie rządu Wielkiej Brytanii w celu zidentyfikowania problemów tamtejszego rynku budowlanego oraz wskazania propozycji zmian. Również w 2005 r. rząd Hongkongu uznał NEC3 za jedyny akceptowalny wzór umowy dla zamówień publicznych⁷.

Ponieważ omawiane wzory oparte są na prawie brytyjskim⁸, wykorzystuje się je przede wszystkim w krajach systemu *common law*⁹, niemniej stosowane były także przy

2 Z uwagi na dużą liczbę publikacji wydanych przez organizację FIDIC (Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils) odnoszę się w tym artykule do najbardziej popularnych na polskim rynku *Warunków kontraktowych dla budowy dla robót inżynieryjno-budowlanych projektowanych przez zamawiającego* (4. wyd. ang.-pol., niezmi. z 2008 r., tłum. 1. wyd. z 1999 r.) oraz do *Warunków kontraktowych dla urzędzeń oraz projektowania i budowy* (2. wyd. ang.-pol. z 2004 r., tłum. 1. wyd. z 1999 r.).

3 Construction Industry Development Board.

4 NEC3 Engineering and Construction Contract.

5 Wzory stosowane są także przez Construction Clients' Board, Crown Commercial Service, Facilities Management Board of the UK Cabinet Office, Association for Project Management i British Institute of Facilities Management, <https://www.neccontract.com/About-NEC/Governments>.

6 D. Cahill, M.C. Puybaraud, *Constructing the Team: Latham Report (1994)* [w:] *Construction Reports 1944-98*, red. M. Murray, D. Langford, Oxford 2008, s. 145 i nast.; A. Cox, M. Townsend, *Latham as half-way house: A relational competence approach to better practice in construction procurement*, „Engineering, Construction and Architectural Management” 1997, vol. 4, nr 2, s. 143 i nast.

7 <https://www.ice.org.uk/knowledge-and-resources/professional-practice/nec-contracts-and-ice-conditions-of-contract> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

8 A.V. Jaeger, G.S. Hök, *FIDIC – a Guide for Practitioners*, Berlin 2010, s. 71.

9 R. Patterson, M. MacDonald, *NEC Contracts – are they right for you?*, 7 lutego 2018 r., <https://journal.iaccm.com/contracting-excellence-journal/nec-contracts-are-they-right-for-you> [dostęp: 24 lutego 2022 r.]; D. Li, W. Lo, S. Shou, *Delivering the Cheung Chau submarine pipeline in Hong Kong using NEC3*, „Proceedings of the Institution of Civil Engineers. Civil Engineering” 2016, vol. 170, nr 1, s. 27–32; M. Simister, *How Sidney water is leading the way using NEC4 Contracts*, „Built Environment Economist”, 1 marca 2020 r., s. 27–31; A. Jacquet, *South Africa – are we ready for NEC4?*, „Civil Engineering” 2018, vol. 26, nr 8, s. 52–53.

projektach realizowanych w Chinach i Holandii¹⁰ – państwach o tradycji prawa stanowionego.

Autorem umowy z 1991 r. służącej za pierwowzór umów NEC, znanej jako *ICE Conditions of Contract*, jest Martin Barnes z Institute of Civil Engineering (ICE)¹¹, jednej z najbardziej rozpoznawanych i respektowanych międzynarodowych instytucji stowarzyszających inżynierów.

Pierwszy wzór umowy pod nazwą *NEC: The New Engineering Contract* został wydany w 1993 r.¹² Dwa lata później ukazała się jego nowa edycja, nazwana *NEC2 – Engineering and Construction Contract*¹³. Potem przez wiele lat korzystano z wersji wzoru *NEC3* z 2005 r.¹⁴, zmodyfikowanego w 2013 r., w 20. rocznicę pierwszej publikacji. W 2017 r. wydany został wzór umowy *NEC4*.

Publikacje występujące pod wspólną nazwą *NEC* obejmują wiele wzorów umów¹⁵, w szczególności na usługi, dostawy oraz prace budowlane¹⁶. Wzór składa się z części podstawowej oraz elementów opcjonalnych. W ramach wzoru *Engineering and Construction Contract*, którego przedmiotem są prace budowlane, dostępne są różne warianty dodatkowe¹⁷. Dotyczą one w szczególności sposobu określania wynagrodzenia. W zakresie dostosowania wzorów do wymogów danego prawa krajowego organizacja dysponuje obecnie gotowymi załącznikami do umów zawieranych pod rządami prawa australijskiego, irlandzkiego i brytyjskiego¹⁸.

Mimo że wzory *NEC* pierwotnie przeznaczone były dla dużych inwestycji, to przy ich tworzeniu położono nacisk przede wszystkim na prostotę¹⁹ i przejrzystość treści. Na strukturę umów składają się odrębne sekcje. Redagując postanowienia wzorów, ich autorzy starali się unikać języka prawniczego. W zamian za to używali prostego

¹⁰ Przy budowie gmachu Międzynarodowego Trybunału Karnego w Hadze.

¹¹ <https://www.neccontract.com/About-NEC/History-Of-NEC> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

¹² <https://www.neccontract.com/getmedia/a83e3c69-bfab-48d0-b9cb-ae479425c0b0/The-History-of-NEC-Whitepaper> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

¹³ Na podstawie wzoru *NEC* został np. wykonany projekt the Channel Tunnel Rail Link oraz London's Crossrail.

¹⁴ Ta wersja umowy posłużyła do kontraktowania przez Olympic Delivery Authority robót budowlanych niezbędnych do wybudowania infrastruktury na igrzyska olimpijskie w Londynie, które odbyły się w 2012 r., <https://www.ice.org.uk/knowledge-and-resources/professional-practice/nec-contracts-and-ice-conditions-of-contract> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

¹⁵ R. Watermayer, *Selecting a suitable NEC3 form of contract*, „Civil Engineering 2012, vol. 20, nr 1, s. 14–18.

¹⁶ Przykładowo *NEC4: The New Dispute Resolution Service Contract (DRSC)*; *NEC4: Supply Contract (SC)*; *NEC4: Design Build and Operate Contract (DBO)*; *NEC4: Engineering & Construction Contract (ECC)*; *NEC4: Engineering & Construction Subcontract (ECS)*.

¹⁷ Poza niektórymi z opcji (U,Y), które z uwagi na wymogi prawne znajdują zastosowanie wyłącznie w Wielkiej Brytanii. Por. J. Broome, *The NEC Engineering and Construction Contract: A User's Guide*, 2004, s. 31.

¹⁸ <https://www.neccontract.com/NEC4-Products/NEC4-Contracts/NEC4-Free-resources> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

¹⁹ Por. J. Broome, *The NEC Engineering and Construction Contract...*, s. 6. Nie widzę momentu, w którym ta publikacja była wcześniej cytowana. Zagadnienie to stało się również przedmiotem analizy w: J. Broome, R.W. Hayes, *A comparison of the clarity of traditional construction contracts and of the New Engineering Contract*, „International Journal of Project Management” 1997, vol. 15, nr 4.

słownictwa²⁰ i konsekwentnie stosowali określone pojęcia, bez odwoływania się do klauzul znajdujących się w innych częściach dokumentu. Wzór umowy NEC jest także krótszy od konkurencyjnych wzorów FIDIC. Napisany jest w czasie terażniejszym, najważniejsze pojęcia zostały zaś zdefiniowane w załączniku „Dane kontraktowe” (*Contract Data*) znajdującym się na końcu publikacji.

Dążeniem twórców wzorów NEC było to, aby ich popularność przyczyniła się do globalnej promocji najlepszych praktyk dotyczących kontraktowania robót, usług oraz dostaw²¹. Dlatego też kierowali się oni ideą stworzenia czegoś, co uleczy każdą znaną chorobę tradycyjnej umowy o roboty budowlane²². W ich zamierzeniu umowy pisane przez inżynierów dla inżynierów miały nie tylko regulować prawa i obowiązki stron, ale przede wszystkim stanowić narzędzie efektywnego zarządzania procesem budowlanego, którego fundamentem powinno być zaufanie i współpraca stron. I właśnie wzajemne zaufanie i współpraca są też według doktryny polskiego prawa kluczowymi elementami relacji łączących strony umowy²⁴. Przykładowo Z. Radwański i M. Zieliński podnieśli, że *szczególną doniosłość mają postawy wzajemnego zaufania, życzliwości, uczciwości i służebności w działalności gospodarczej*²⁵.

Zarówno wzory NEC, jak i wzory FIDIC zostały stworzone w oparciu o system *common law*. Podkreślają one zatem ogromne znaczenie podmiotów trzecich w zarządzaniu projektem: Inżyniera Kontraktu w FIDIC, a także Kierownika Projektu i Nadzorcę w NEC. Podstawą kontraktu opartego na wzorach NEC jest wspólne ponoszenie przez strony ryzyka oraz podział zysku²⁶. Umowa NEC przewiduje możliwość otrzymania przez wykonawcę dodatkowej płatności w przypadku wcześniejszego ukończenia przez niego prac²⁷. Jest to istotna różnica pomiędzy wzorami NEC a publikacjami wydanymi przez organizację FIDIC, które nie premiują przedterminowego wykonania zadania.

Cechy charakterystyczne wzorów NEC uwidaczniają się przede wszystkim w pierwszej klauzuli (10.1)²⁸, która kładzie nacisk na konieczność działania uczestników procesu budowlanego *zgodnie z kontraktem, w duchu wzajemnego zaufania oraz współpracy*²⁹. Tę

20 Por. <https://www.chinalawinsight.com/2015/07/articles/global-network/the-new-engineering-contract-antidote-to-arbitration/#more-7920> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

21 <https://www.ice.org.uk/knowledge-and-resources/professional-practice/nec-contracts-and-ice-conditions-of-contract> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

22 *Our philosophy was to produce something which cured every known ill of traditional contracts* – tłum. własne.

23 Por. D. Jędrzejczyk, *Sięgając do innych wzorców — w poszukiwaniu rozwiązań idealnych*, „Biuletyn Konsultant” 2018, nr 50, s. 26.

24 A. Liu, W.E. Lord, Z. Shuibo, M.M. Tuuli, *A Modern Contract: Developments in the UK and China*, November 2010, s. 7, https://www.researchgate.net/publication/271349695_A_modern_contract_Developments_in_the_UK_and_China [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

25 Z. Radwański, M. Zieliński [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 397.

26 P. Higgins, *Establishing a Procurement and Contract Strategy*, s. vii, neccontract.com.

27 Tzw. Opcja Q.

28 NEC2 ze zmianą wprowadzoną w 1995 r., NEC3, NEC4 w klauzuli 10.1 i 10.2.

29 Klauzula 10.1 NEC: *in a spirit of mutual trust and cooperation*. W tym brzmieniu wprowadzono ją po raz pierwszy do umowy NEC3. W NEC2 ECC oraz ECS została zmodyfikowana w 1995 r.

generalną zasadę w dalszej części wzoru dopełniają przykładowo klauzule określające procedurę wczesnych powiadomień (*early warnings*). Zastosowana w omawianych wzorach koncepcja notyfikacji o kwestiach mogących spowodować opóźnienie, zwiększyć koszty lub wpłynąć na jakość prac skutkuje koniecznością szukania rozwiązań najlepszych dla obu stron umowy, zanim dojdzie do powstania roszczenia (*compensation events*)³⁰. Z literalnego brzmienia konkurencyjnych wzorów FIDIC wynika zaś, że na ich podstawie zgłoszenie roszczeń następuje dopiero po wystąpieniu okoliczności powodujących opóźnienie lub zwiększających koszt wykonania prac³¹, wobec czego z reguły nie da się im już zapobiec.

Klauzula 10.1 NEC³²

Klauzula 10.1 stanowiąca o obowiązku działania stron *zgodnie z kontraktem, w duchu wzajemnego zaufania oraz współpracy* została wprowadzona do wzorów NEC w 1995 r. jako konsekwencja implementacji zaleceń zawartych w *Latham Report*. Zgodnie z wykładnią klauzuli na stronach ciąży obowiązek działania zarówno w duchu wzajemnego zaufania, jak i współpracy. Według autorów wzorów stosowanie się do tych zasad powinno prowadzić do transparentności działań oraz lepszego wzajemnego zrozumienia się przez strony kontraktu³³.

Wskazane zasady rządzące wzorami NEC należy ocenić pod kątem ich zgodności z polskim systemem prawnym, w kontekście przepisów prawa, orzecznictwa oraz doktryny.

Klauzula 10.1 NEC odzwierciedla przede wszystkim znaną w kontynentalnym systemie prawa zasadę *pacta sunt servanda*, pośrednio wyrażoną przez polskiego ustawodawcę w art. 354 § 1 k.c. Treść powyższego przepisu determinuje sposób realizacji zobowiązania. Musi ono być wykonane *zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współżycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje – także w sposób odpowiadający tym zwyczajom*. Oznacza to, że na gruncie prawa polskiego, niezależnie od powoływania się w treści umowy na ciężący na stronach obowiązek działania zgodnie z kontraktem, strony przy wykonaniu zobowiązania związane są treścią zawartej pomiędzy sobą umowy³⁴. Lecz obowiązek ten doznaje ograniczenia za sprawą licznych wyjątków, które, jeśli zostały zawarte w normach o charakterze bezwzględnie wiążącym, znalazłyby zastosowanie również do umowy opartej na wzorze NEC. Z tego powodu strony nie zawsze mogłyby działać zgodnie z kontraktem, jeśli ten zawierałby postanowienia sprzeczne z bezwzględnie wiążącymi normami prawnymi. Przywołać w tym miejscu należy art. 395 § 1 k.c., który przyznaje stronie prawo do odstąpienia od umowy i dla skuteczności takiego

³⁰ Por. B. Eggleston, *The NEC3 Engineering and Construction Contract: A Commentary*, Chichester 2015, s. 210.

³¹ Klauzula 20.1 FIDIC: *Wykonawca uważa się za uprawnionego do dodatkowej płatności*.

³² We wzorze NEC4 obowiązki te zostały podzielone na dwie osobne klauzule – 10.1 i 10.2.

³³ <https://gmhplanning.co.uk/nec-downloads/ceca-nec4-bulletin-14-spirit-of-mutual-trust-and-cooperation/> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

³⁴ Z uwzględnieniem wyjątków od zasady.

odstąpienia ustanawia wymogi w postaci określenia terminu na skorzystanie z prawa do odstąpienia³⁵. Kwestia skuteczności postanowień wzorów umów zaczerpniętych z systemu *common law* w polskim systemie prawnym od dawna jest przedmiotem dyskusji, zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie³⁶.

Do umowy zawartej na podstawie wzoru NEC znajdują zastosowanie także przepisy względnie wiążące, które będą wpływać na treść stosunku prawnego. Dla przykładu wskazać należy uregulowaną przez art. 357¹ k.c. instytucję waloryzacji wynagrodzenia. Niezależnie od braku tego rodzaju postanowień w umowie istnieje na podstawie klauzuli *rebus sic stantibus* możliwość dokonania przez sąd zmiany ustalonego przez strony umowy sposobu wykonania zobowiązania, w tym zmiany wysokości świadczenia, a nawet rozwiązania umowy. Zgodnie z utrwalonym w doktrynie stanowiskiem art. 357¹ k.c. może znaleźć zastosowanie w razie wystąpienia nadzwyczajnej zmiany sytuacji gospodarczej. W wyroku z 5 grudnia 2013 r. Sąd Najwyższy wskazał, że za nadzwyczajną zmianę stosunków należy uznać taką zmianę, która *niweczy kalkulację dokonywaną przez wykonawcę z uwzględnieniem zwykłego ryzyka kontraktowego*³⁷. Podobnie w wyroku z 21 września 2011 r. SN uznał, że *przez nadzwyczajną zmianę stosunków rozumieć należy stan rzeczy, na który składają się okoliczności nieobjęte typowym ryzykiem umownym, mające obiektywny charakter, a zatem niezależne od stron, czego one nie przewidywały przy zawieraniu umowy i nie miały podstaw do przewidzenia*³⁸.

Duch zaufania

Kolejny fragment klauzuli 10.1 NEC kładzie nacisk na obowiązek działania podmiotów *w duchu zaufania*. W systemie *common law* obowiązek działania w zaufaniu utożsamiany jest z zasadą działania w dobrej wierze³⁹. Zgodnie z orzecznictwem⁴⁰ rozumie

³⁵ Por. wyrok SA w Poznaniu z 22 października 2009 r., I ACa 697/09, LEX nr 628213.

³⁶ A. Szlęzak, *Krytycznie o koncepcji umownych terminów zawitych jako naruszających zakaz kontraktowej ingerencji w terminy przedawnienia*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2017, nr 12, s. 22; P. Drapała, *Umowny termin zawity we wzorcu umowy FIDIC – klauzula 20.1. Glosa do wyroku SN z 23.03.2017 r.*, V CSK 449/16, „Państwo i Prawo” 2020, nr 1, s. 142; M. Bałdyga, *Subklauzula 20.1 częściowo niezgodna z prawem*, „Biuletyn Konsultant” 2012, nr 27; A. Olszewski, *Kontraktowe procedury rozwiązywania sporów w umowach o roboty budowlane opartych na wzorcach umownych FIDIC – w świetle prawa polskiego*, „Monitor Prawniczy” 2010, nr 21; M. Łolik, *Możliwość zastrzegania umownych terminów zawitych. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 23.03.2017 r.*, V CSK 449/16, „Glosa” 2018, nr 4, s. 54–59; P. Bytniewicz, M. Kofluk, *Klauzula 20.1 Warunków Kontraktowych FIDIC*, „Biuletyn Konsultant” 2012, nr 26, s. 4 i nast.; H. Wysoczański, *Kontrakty budowlane. Nowe warunki FIDIC*, Warszawa 2018; wyrok SN z 27 września 2013 r., I CSK 748/12, OSNC 2014, nr 6, poz. 67; wyrok SN z 23 marca 2017 r., V CSK 449/16, LEX nr 2297428; postanowienie SO w Warszawie z 23 kwietnia 2012 r., XXV Co 39/12, LEX nr 1900335.

³⁷ Wyrok SN z 5 grudnia 2013 r., V CSK 2/13, LEX nr 1438655.

³⁸ Wyrok SN z 21 września 2011 r., I CSK 727/10, LEX nr 1043967.

³⁹ S. Jackson, *The NEC contract – a new approach*, „Construction Europe 2012”, vol. 23, nr 2, s. 18; <https://www.chinalawinsight.com/2015/07/articles/global-network/the-new-engineering-contract-anti-dote-to-arbitration/#more-7920> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

⁴⁰ Director General of Fair Trading v. First National Bank plc [2001] UKHL52; [2002] 1 AC 481.

się przez to uczciwe i otwarte kontraktowanie⁴¹. Choć zasada ta, jeśli nie zostanie zastrzeżona w treści umowy, w prawie brytyjskim nie obowiązuje⁴², to z uwagi na możliwość sprzeciwu ze strony tradycjonalistów autorzy wzorców nie wpisali jej w treść umowy wprost⁴³.

Zdaniem T. Davisa i P.N. Thurlowa klauzula 10.1 NEC stanowi manifest stron co do intencji zbudowania relacji polegającej na zaufaniu w odniesieniu do wzajemnych praw i majątków⁴⁴. Jednak zarówno na gruncie prawa polskiego, jak i brytyjskiego nie trafny jest wywód tych autorów odnośnie do interpretacji użytego we wzorze terminu „zaufanie” (*trust*). Uważają oni bowiem, że pojęcie to należy wyklądać zgodnie z jego przyjętym znaczeniem, a nie z intencją stron. Nie biorą pod uwagę znaczenia, jakie to pojęcie ma w potocznym języku, ani towarzyszących mu emocji, lecz prawną koncepcję pojęcia *trust* i instytucji znanej tradycji anglosaskiej jako *trust*. Na instytucję tę składają się prawne obowiązki *trustee* w odniesieniu do zarządzanego przez nich majątku na rzecz osoby trzeciej, przy czym prawo brytyjskie wypracowało przez lata bardzo wysokie standardy zarządzania majątkiem przez powiernika, który w ramach czynności zarządu powinien wykazywać się starannością i dbałością właściwą dla rozsądnego i uważnego przedsiębiorcy. Skoro jednak umowa oparta na wzorze NEC nakłada na strony inne zobowiązanie niż to, które polega jedynie na obowiązku zajmowania się powierzonym majątkiem, i w dodatku twórcy wzorów NEC starali się je pisać prostym językiem, to używając pojęcia *in a spirit of trust* (*w duchu zaufania*), mieli na myśli kolokwialne znaczenie pojęcia, a nie jego interpretację uwzględniającą literę prawa rządzącego instytucją, która z kontraktami budowlanymi ma niewiele wspólnego⁴⁵.

Należy także zauważyć, że różnice wynikające z odmiennych systemów prawa implikują różne podejście do wykładni umów. Postanowienia umowy w polskim systemie prawa należy interpretować zgodnie z art. 65 k.c. i ustalać, co strony miały na myśli, badając, *jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy*. Nie można się przy tym opierać jedynie na dosłownym brzmieniu zapisu ani okolicznościach, w jakich zostało złożone oświadczenie woli. Na pierwsze miejsce wysuwa się zatem intencja stron, nie zaś literalna treść umowy, w przeciwieństwie do założeń systemu *common law*, gdzie zamiary i intencje stron są ustalane obiektywnie.

Niezależnie od możliwych różnic w podejściu do interpretacji postanowień wskazane w klauzuli 10.1 NEC kwestie zaufania stron pozostają w polskim systemie prawa

⁴¹ *Fair and open dealing*.

⁴² Lecz omawiana zasada, z uwzględnieniem takich wyjątków, jak umowy, do których zastosowanie znajduje prawo konsumenckie, nie obowiązuje w tym systemie, jeśli nie została wprost wpisana w treść umowy. Por. J. van Dunné, *On a Clear Day, You Can See the Continent – The Shrouded Acceptance of Good Faith as a General Rule of Contract Law on the British Isles*, „Construction Law Journal” 2015, vol. 31, nr 1, s. 3, https://www.janvandunne.nl/images/2015_ENG_Dunne_On-a-Clear-Day-You-Can-See-the-Continent.pdf [dostęp: 24 lutego 2022 r.]; E. McKendrick, *Contract law*, 7th ed., Hampshire, 2007, s. 266. Tak też Lord Justice Jackson w orzeczeniu England and Wales Court of Appeal [2013] EWCA Civ 200 [105].

⁴³ S. Jackson, *Good faith revisited*, „Construction Law Journal” 2014, vol. 30, s. 379.

⁴⁴ T. Davis, P.N. Thurlow, *Briefing: Good faith obligations in NEC contracts*, „Management, Procurement and Law” 2016, vol. 169, nr 4.

⁴⁵ Odmiennie D. Terrence, *Clause 10.1 – trust is not good faith*, <https://www.neccontract.com/About-NEC/News-and-Media/Clause-10-1---trust-is-not-good-faith> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

poza bezpośrednią regulacją kodeksową. Brak bowiem przepisów nakładających obowiązek darzenia się przez strony zobowiązania zaufaniem. W mojej ocenie inaczej jednak wygląda kwestia obowiązku wykonywania zobowiązania w duchu zaufania.

Instytucję najbardziej zbliżoną do obowiązku działania przez strony w zaufaniu stanowi zawarta w polskim systemie prawa zasada *culpa in contrahendo*, odzwierciedlona w art. 72 § 2 k.c. Powyższy przepis określa sankcję odszkodowawczą w przypadku rozpoczęcia lub prowadzenia przez stronę negocjacji z naruszeniem przyjętych zasad postępowania. W piśmiennictwie uważa się, że *strony powinny w toku negocjacji zachowywać się względem siebie przyzwoicie i lojalnie oraz że mogą działać w zaufaniu do kontrahenta, a więc w dobrej wierze, że będzie on tak właśnie postępował, rzeczywiście dążąc do zawarcia negocjowanej umowy*⁴⁶. Wspomniany wyżej artykuł wprowadza *nakaz prowadzenia negocjacji z poszanowaniem dobrych obyczajów*⁴⁷. Należy przyjąć zaś za M. Krajewskim, że *naruszenie dobrych obyczajów [...] oznacza bezprawność zachowania jednej ze stron. Zgodnie z oceną tego autora bezprawnością w znaczeniu, jakie temu terminowi nadaje prawo cywilne, jest nie tylko zachowanie sprzeczne z wyraźnymi normami prawa, lecz również zachowanie sprzeczne z zasadami współżycia społecznego*⁴⁸. W dalszej części wyводу stroną naruszającą dobre obyczaje Krajewski określił mianem *nietojalnego partnera*⁴⁹. Norma prawna określona w art. 72 § 2 k.c., wprowadzając sankcję za naruszenie określonych reguł postępowania, stanowi zatem instrument czyniący zadość obowiązkowi działania stron w duchu wzajemnego zaufania.

Warto podkreślić, że przepis ten w aktualnym brzmieniu został wprowadzony do Kodeksu cywilnego na mocy nowelizacji z 14 lutego 2003 r.⁵⁰ i stanowi kalkę regulacji zawartej w art. 2:301 ust. 2 i 3 Zasad europejskiego prawa umów (PECL), które opierały się na Zasadach międzynarodowych kontraktów handlowych przygotowanych pod auspicjami Międzynarodowego Instytutu Unifikacji Prawa Prywatnego (UNIDROIT) w Rzymie⁵¹. Artykuł 2:301 ust. 2 i 3 PECL z niewielkimi zmianami redakcyjnymi ma z kolei swoje odpowiedniki w art. II – 3.301 (3) i (4) Principles, Definitions and Model Rules (DCFR). Na mocy art. II – 3.301 (3) DCFR podmiot, który prowadził negocjacje lub je zerwał, naruszywszy zasady dobrej wiary i uczciwego obrotu, odpowiada

46 P. Machnikowski, Z. Radwański [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, A. Olejniczak, Warszawa 2019, s. 456.

47 A. Nowacki [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, 2021, art. 72, Legalis. Por. K. Kopczyńska-Pieczniak, *Dobre obyczaje i zasady współżycia społecznego w prawie spółek handlowych*, „Annales UMCS”, G – Ius 2016, nr 2.

48 M. Krajewski [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. K. Osajda, Warszawa 2020, s. 899.

49 *Ibidem*, s. 904. Por. P. Machnikowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2019, s. 195.

50 Ustawa z 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2003 r. nr 49, poz. 408).

51 Artykuły te stanowią odpowiedniki art. 2.15 ust. 2 i 3 edycji Zasad z 1994 r. (tłum. pol. M. Jagielska, M. Szpunar, UNIDROIT – Reguły, s. 304 i nast.) oraz art. 2.1.15 ust. 2 i 3 edycji Zasad z 2004 r., <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/blackletter2004.pdf> [dostęp: 24 lutego 2022 r.].

za szkodę wyrządzoną drugiej stronie negocjacji⁵². Polski ustawodawca zastąpił jednak pojęcie dobrej wiary klauzulą dobrych obyczajów, co spotkało się z falą krytyki w doktrynie⁵³. Zdaniem A. Szpunara dobra wiara w rozumieniu subiektywnym nie może być utożsamiana z dobrymi obyczajami⁵⁴. Z kolei F. Studnicki uznał wprawdzie, że spory wokół tego, czym w rzeczywistości jest dobra wiara, względnie czym nie są dobre obyczaje, należy uznać za metodologicznie chybione, lecz w dalszej części swojego wyводу stwierdził, że *gdyby oba terminy były jednoznaczne, ustawodawca (który, jak musimy przyjąć, prawidłowo wyraził swoje myśli) byłby się posłużył tylko jednym terminem, tj. tylko terminem „dobra wiara” wzgl. tylko terminem „dobre obyczaje”*⁵⁵. Odmienne stanowisko przyjął jednak R. Longchamps de Bérier, podnosząc, że w znaczeniu obiektywnym dobra wiara oznacza to samo, co dobre obyczaje⁵⁶.

Niemniej norma prawna zawarta w art. 72 § 1 k.c. dotyczy tylko sposobu zawarcia umowy w drodze negocjacji i wyłącznie odpowiedzialności przedkontraktowej. Nie znajdzie więc zastosowania do wyznaczenia standardu działania stron na etapie realizacji umowy.

Odnosząc się z kolei do wspomnianej wyżej, wywodzącej się z kultury rzymskiej instytucji „dobrej wiary” (*bona fides*), wskazać należy, że polski system prawa nie zawiera wprost definicji owego pojęcia⁵⁷. Pojęcie to jako *element konstrukcji prawnych ma charakter tzw. klauzuli generalnej. Istotą [zaś – przyp. autora] i funkcją wszelkich klauzul generalnych w prawie cywilnym jest możliwość uwzględnienia w ocenie różnego rodzaju okoliczności faktycznych, które nie mogą w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego (sytuacji prawnie relewantnej) – być według jakiegoś schematu mającego walor bezwzględny – oceniane raz na zawsze i w sposób jednakowy*⁵⁸. Dlatego też nie ma ono w świetle polskiego prawa jednolitego znaczenia i przy jego interpretacji należy uwzględnić kontekst sytuacyjny, w którym występuje⁵⁹. Na gruncie prawa rzymskiego pojęcie to tłumaczyć należy jako wzajemne zaufanie (*fides*) stron, a także jako zasady słuszności i sprawiedliwości⁶⁰. Tymczasem polski ustawodawca, pomimo braku ustawowej definicji tego pojęcia, ustanowił w art. 7 k.c. domniemanie dobrej wiary. Prawo polskie uzależnia skutki prawne danych czynności od dobrej wiary w sytuacjach, gdy dochodzi do konfliktu interesów dwóch podmiotów. Wynikająca ze wspomnianego przepisu ochrona dobrej wiary wynika z założenia, że w praktyce społecznej fakt dobrej wiary stanowi sytuację typową, jej brak należy zaś do wyjątków⁶¹.

52 M. Krajewski [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5..., red. K. Osajda, s. 895.

53 A. Żurawik, *Dobre obyczaje a zwyczaje, zasady współżycia społecznego i dobra wiara – ujęcie teoretyczne*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2007, nr 4, s. 211.

54 A. Szpunar, *Dobra wiara jako przesłanka nabycia własności ruchomości od nieuprawnionego*, „Państwo i Prawo” 1997, nr 7, s. 5.

55 F. Studnicki, *Działanie zwyczaju handlowego w zakresie zobowiązań z umowy*, Kraków 1949, s. 67–68.

56 R. Longchamps de Bérier, *Zobowiązania*, Lwów 1939, s. 141.

57 M. Pyziak-Szafnicka [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, red. M. Pyziak-Szafnicka, P. Książak, Warszawa 2014, s. 140.

58 Postanowienie SN z 29 marca 1979 r., III CRN 59/79, LEX nr 8176.

59 A. Szpunar, *Dobra wiara...*, s. 5.

60 K. Doliwa, *Dobra wiara jako wyrażenie języka prawnego*, „Monitor Prawniczy” 2008, nr 6, s. 302.

61 Por. P. Nazaruk [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. J. Ciszewski, P. Nazaruk, LEX/el. 2021, art. 7.

Jak wskazał R. Longchamps de Bérier, który utożsamiał dobrą wiarę z dobrymi obyczajami, dobra wiara stanowi *pewną obiektywną miarę dla oceny czyjeś zachowania się, jako odpowiedniego z punktu widzenia norm etycznych przyjętych w obrocie. W tym znaczeniu mówimy np. o działaniu zgodnym lub sprzecznym z zasadami dobrej wiary*⁶². Należy przy tym stwierdzić, że obecnie zasada ta ma utrwalone w doktrynie prawnej znaczenie subiektywne, odwołujące się raczej do pewnych ocen powszechnie akceptowanych, a nie do świadomości (wiedzy) poszczególnych uczestników czynności prawnych.

Wykonanie zobowiązania zgodnie z dyspozycją zawartą w art. 354 k.c., w sposób odpowiadający zasadom współżycia społecznego, nie oznacza jednak, że nie zostanie ono wykonane w duchu zaufania, zgodnie z dobrymi obyczajami i w dobrej wierze. Działając w dobrej wierze, strony dążą do realizacji wspólnego celu, jakim jest należyte wykonanie zobowiązania, bez wad i w uzgodnionym terminie, a utrata zaufania do kontrahenta wynikać będzie przecież z naruszenia przez niego zasad współżycia społecznego⁶³.

Należy podkreślić, że zwrot „współżycie społeczne” odwołuje się do uzasadnionych etycznie i obyczajowo reguł postępowania jednych osób wobec drugich⁶⁴. Pojęcia te wyznaczają zatem pewien model właściwego, uczciwego postępowania w stosunkach międzyludzkich. Stanowią zbiór norm społecznych uzasadnionych moralnie. Według A. Kunickiego dobrą wiarę w znaczeniu obiektywnym należy traktować jako miernik postępowania, które można uznać za odpowiednie lub nieodpowiednie w kontekście zasad współżycia społecznego⁶⁵. *W dobrej wierze w znaczeniu obiektywnym pozostaje osoba, której postępowanie jest nienaganne z punktu widzenia pewnych reguł czy norm. Mogą nimi być np. zasady współżycia społecznego, dobre obyczaje, uczciwość i rzetelność w obrocie*⁶⁶. Także na gruncie prawa rzymskiego dobra wiara spełniała funkcję czynnika oceny zgodności postępowania kontrahenta z narzuconym przez prawo standardem⁶⁷.

Pojęcie „w duchu zaufania” zawiera się zatem w sposobie działania wyznaczonym przez zasady współżycia społecznego, który jest przeciwieństwem działania z nadużyciem prawa, rozumianego jako robienie użytku z prawa niezgodnego z ogólnie przyjętymi normami i prowadzącego właśnie do nadużycia zaufania. W każdym przypadku pojęcia te odnoszą się do wartości powszechnie uznawanych przez określone grupy społeczne. Tym bardziej że ich zakres jest szeroki, a *ten sam zwrot nabiera [...] różnego znaczenia w kontekście normatywnym danego przepisu, a następnie również konkretnego stanu faktycznego poddanego subsumcji pod normę prawną zrekonstruowaną z tego przepisu*⁶⁸. Pełni zatem różną funkcję w zależności od otoczenia normatywnego, w jakim się znajduje.

62 R. Longchamps de Bérier, *Zobowiązania*, s. 141. Por. A. Żurawik, *Dobre obyczaje a zwyczaje...*, s. 209.

63 Por. wyrok SA w Krakowie z 31 maja 2016 r., I ACa 235/16, <http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl>.

64 Por. K. Koczyńska-Pieczniak, *Dobre obyczaje...*; R. Trzaskowski, *Granice swobody kształtowania treści i celu umów obligacyjnych. Artykuł 353¹ K.C.*, Warszawa 2005, s. 394.

65 J. Gajda, *Pojęcie dobrej wiary w przepisach kodeksu cywilnego*, „*Studia Prawnicze*” 1997, nr 2, s. 42.

66 *Ibidem*.

67 K. Doliwa, *Dobra wiara...*

68 A. Fermus-Bobowiec, M. Szewczak-Daniel, *Zasady słuszności w kodeksie zobowiązań*, „*Annales UMCS*”, G – Ius 2016, nr 2, s. 47.

Istotnym obszarem praktycznego zastosowania dobrej wiary w systemie rzymskim była także ocena mocy wiążącej kontraktów. Jak wskazuje K. Doliwa, dobra wiara pozwalała korygować ustaloną przez kontrahentów treść czynności prawnej, na przykład przez wzgląd na znane obu stronom fakty lub cel umowy, stojący z nią w sprzeczności. Funkcja kontrolna zasad współżycia społecznego wynikająca z art. 58 § 2 k.c. określa zakres dopuszczalności odpowiedniego zachowania stron, wprowadzając jeszcze dalej idący rygor – nieważności – dla czynności sprzecznych z tymi zasadami. Należy zatem wnioskować, że krajowy system prawny, idąc w ślad za rzymskim, nie toleruje stosunków prawnych pozostających w kolizji z powszechnie akceptowanymi wartościami⁶⁹, a zatem także działań podważających wzajemne zaufanie.

Obowiązek współpracy

Określony w klauzuli 10.1 NEC obowiązek współpracy stron można przyrównać do występującego w polskim systemie prawa obowiązku ich współdziałania. W przypadku umowy o dzieło⁷⁰ obowiązek ten wynika wprost z treści art. 640 k.c., który stanowi, że *jeżeli do wykonania dzieła potrzebne jest współdziałanie zamawiającego, a tego współdziałania brak, przyjmujący zamówienie może wyznaczyć zamawiającemu odpowiedni termin z zagrożeniem, iż po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu będzie uprawniony do odstąpienia od umowy*.

Źródłem ogólnego obowiązku współdziałania wierzyciela z dłużnikiem przy wykonaniu umowy o roboty budowlane będzie zaś art. 354 § 2 k.c. W uzasadnieniu do wyroku SN z 25 lutego 2010 r.⁷¹ wyrażono pogląd, że obowiązek współdziałania przy wykonywaniu zobowiązania nie musi wynikać wprost z postanowień umownych, ale może on wynikać z właściwości świadczenia. We wspomnianym wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że *obowiązek współdziałania wierzyciela z dłużnikiem aktualizuje się wtedy, gdy ze względu na właściwość świadczenia dłużnika nie jest ono możliwe do wykonania bez określonego działania bądź zaniechania wierzyciela, który nie jest przedmiotem obowiązku wierzyciela określonego w umowie*. Przepis ten stanowi zatem o normatywnym obowiązku współdziałania stron przy wykonaniu zobowiązania.

Artykuł 354 § 1 k.c. określa sposób wykonania zobowiązania przez dłużnika i w taki sam sposób, na podstawie art. 354 § 2 k.c., *powinien współdziałać przy wykonaniu zobowiązania wierzyciel*. Zatem zachowanie wierzyciela w toku wykonywania zobowiązania podlega ocenie w świetle tych samych kryteriów jak zachowanie dłużnika. W doktrynie

⁶⁹ Por. Z. Radwański, M. Zieliński [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1..., red. M. Safjan, s. 396.

⁷⁰ Analiza odnosi się także do art. 640 k.c. dotyczącego umowy o dzieło z uwagi na pojawiające się głosy w doktrynie i sądownictwie na temat możliwości stosowania przepisów niewskazanych wprost w art. 656 § 1 k.c. do umowy o roboty budowlane w drodze analogii oraz brak ostrej granicy pomiędzy umową o dzieło a umową o roboty budowlane, co może powodować, że stosunek prawny oparty na umowie NEC może niekiedy zostać zakwalifikowany jako umowa o dzieło. Jednakże analiza tego zagadnienia wykracza poza ramy przedmiotowe niniejszej publikacji.

⁷¹ Wyrok SN z 25 lutego 2010 r., V CSK 297/08, LEX nr 585907.

i w judykaturze podkreśla się, że jest to obowiązek szczególnego rodzaju, ponieważ jest on nałożony na wierzyciela przede wszystkim w jego własnym interesie⁷². Współdziałanie na gruncie prawa polskiego może polegać na zaniechaniu, które sprowadza się do nieczynienia niczego, co by wykonanie zobowiązania przez dłużnika utrudniło lub uniemożliwiło, albo na działaniu, jeśli wymagają tego natura i właściwość świadczenia. Obowiązkiem współdziałania obejmuje się w doktrynie także zobowiązanie do lojalności wobec kontrahenta, rozumiane jako powstrzymanie się od działań naruszających zasady uczciwości i słuszności⁷³.

Jako że art. 354 k.c. nie odnosi się do zakresu obowiązków polegających na współdziałaniu, będą one wynikać z natury zobowiązania określonej w art. 647–658 k.c. W judykaturze znaleźć można także opinię, że już sama konstrukcja art. 647 k.c. nakłada na strony obowiązek współdziałania, w postaci bezpośredniego odniesienia do obowiązku współdziałania stron w zakresie przygotowania i wykonania przedmiotu świadczenia⁷⁴, poprzez przekazanie terenu budowy, dostarczenie projektu oraz odebrania obiektu.

Choć sama umowa NEC nie określa sankcji za naruszenie generalnych obowiązków określonych w klauzuli 10.1 NEC, to niestosowanie się do jej postanowień będzie stanowiło na gruncie prawa polskiego naruszenie zobowiązania kontraktowego poprzez nienależyte wykonanie umowy i będzie uprawniało do zgłoszenia roszczenia na podstawie klauzuli 60.1 NEC (*compensation event*). Także art. 354 k.c. nie odnosi się bezpośrednio do skutków prawnych niewykonania przez wierzyciela obowiązku współdziałania. Skutki takie są jednak przewidziane przez inne przepisy Kodeksu cywilnego. W szczególności, jeśli wierzyciel uchyla się od obowiązku współdziałania, może to prowadzić do zniesienia odpowiedzialności dłużnika z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, w tym do zniweczenia jego zwłoki oraz powstania po stronie dłużnika uprawnienia do dochodzenia naprawienia wynikłej z tego powodu po jego stronie szkody (art. 486 § 2 k.c.)⁷⁵. Artykuł 640 k.c. odnoszący się zaś do umowy o dzieło wprowadza bezpośrednio sankcję za naruszenie obowiązku współdziałania w postaci uprawnienia do odstąpienia od umowy. Zatem przywołane regulacje kodeksowe zapewniają dłużnikowi dalej idącą ochronę na wypadek braku współdziałania przez wierzyciela przy wykonywaniu zobowiązania niż postanowienia klauzuli 10.1 umowy opartej na wzorze NEC.

Podsumowanie

Ze względu na swoją prostotę wzory umów NEC mogą stanowić konkurencję dla Warunków kontraktowych FIDIC. Publikacje NEC są krótsze i napisane prostszym

⁷² J. Łągowska, *Odpowiedzialność zamawiającego będącego podmiotem publicznym za niewykonanie obowiązku współdziałania z wykonawcą przy wykonywaniu zobowiązania wynikającego z umowy o roboty budowlane*, „Biuletyn Konsultant” 2015, nr 40, s. 30.

⁷³ A. Szpunar, *Charakter prawny wykonania zobowiązania*, „Rejent” 1998, nr 8, s. 16.

⁷⁴ Uchwała siedmiu sędziów SN z 11 stycznia 2002 r., III CZP 63/01, OSNC 2002, nr 9, poz. 106, z glosami J.A. Strzępki, E.A. Zielińskiej, OSP 2002, z. 10, poz. 125.

⁷⁵ J. Łągowska, *Odpowiedzialność zamawiającego...*, „Biuletyn Konsultant” 2015, nr 40, s. 30.

językiem niż umowy FIDIC, co spowoduje, że ich treść okaże się bardziej przystępna dla stron. Intencją autorów było także, aby stanowiły one nie tylko zbiór praw i obowiązków, ale jednocześnie były odpowiednim narzędziem do zarządzania kontraktem. Z tego względu umowy NEC charakteryzują się innowacyjnym podejściem do prowadzenia procesu budowlanego opartym na zaufaniu i współpracy stron.

Zarówno wzory publikowane przez NEC, jak i wzory FIDIC wywodzą się z kultury prawnej *common law*. Jednak wskazane w klauzuli 10.1 wzorów NEC⁷⁶ generalne zasady postępowania stron *zgodnie z kontraktem, w duchu wzajemnego zaufania oraz współpracy* korespondują również z wartościami wyznawanymi przez polski system prawa i są przezeń chronione. Ochronę tych zasad ustawodawca zagwarantował mocą art. 58 oraz 354 oraz 640 k.c. Ze wskazanych przepisów wynika, że system prawny nie toleruje stosunków prawnych, które wchodzą w kolizję z powszechnie przyjętymi w kraju wartościami, a obowiązek wykonywania zobowiązań zgodnie z umową, pomimo wyjątków określonych w ustawie, odzwierciedla znana polskiemu systemowi prawa zasada *pacta sunt servanda*. Kodeks cywilny nakłada także na strony wprost obowiązek współdziałania przy wykonywaniu zobowiązania, ustanawiając tym samym zobowiązanie normatywne opatrzone sankcjami.

Zastrzeżenie zatem obowiązku działania *zgodnie z umową, w duchu zaufania oraz współpracy* na gruncie prawa polskiego nie jest niezbędne do osiągnięcia zamierzonego przez autorów wzorów NEC celu, jakim jest efektywne zarządzanie kontraktem i należyte wykonanie umowy. Jednak wyrażenie przez nich *explicite* takiego standardu postępowania przyczynić się może do zwiększenia świadomości stron co do obowiązku etycznego postępowania przy realizacji projektu.

---

⁷⁶ NEC2 i NEC3, w NEC4 są to klauzule 10.1 i 10.2.

Bibliografia

Piśmiennictwo

- Bałdyga M., *Subklauzula 20.1 częściowo niezgodna z prawem*, „Biuletyn Konsultant” 2012, nr 27.
- Broome J., *The NEC Engineering and Construction Contract: A User’s Guide*, 2004.
- Broome J., Hayes R.W., *A comparison of the clarity of traditional construction contracts and of the New Engineering Contract*, „International Journal of Project Management” 1997, vol. 15, nr 4.
- Bytnerowicz P., Kofluk M., *Klauzula 20.1 Warunków Kontraktowych FIDIC*, „Biuletyn Konsultant” 2012, nr 26.
- Cahill D., Puybaraud M.C., *Constructing the Team: Latham Report (1994) [w:] Construction Reports 1944–98*, red. M. Murray, D. Langford, Oxford 2008.
- Cox A., Townsend M., *Latham as half-way house: A relational competence approach to better practice in construction procurement*, „Engineering, Construction and Architectural Management” 1997, vol. 4, nr 2.
- Davis T., Thurlow P.N., *Briefing: Good faith obligations in NEC contracts*, „Management, Procurement and Law” 2016, vol. 169, nr 4.
- Doliwa K., *Dobra wiara jako wyrażenie języka prawnego*, „Monitor Prawniczy” 2008, nr 6.
- Drapała P., *Umowny termin zawity we wzorcu umowy FIDIC – klauzula 20.1. Glosa do wyroku SN z 23.03.2017 r., V CSK 449/16*, „Państwo i Prawo” 2020, nr 1.
- Dunné J. van, *On a Clear Day, You Can See the Continent – The Shrouded Acceptance of Good Faith as a General Rule of Contract Law on the British Isles*, „Construction Law Journal” 2015, vol. 31, nr 1, https://www.janvandunne.nl/images/2015_ENG_Dunne_On-a-Clear-Day-You-Can-See-the-Continent.pdf.
- Eggleston B., *The NEC3 Engineering and Construction Contract: A Commentary*, Chichester 2015.
- Fermus-Bobowiec A., Szewczak-Daniel M., *Zasady słuszności w kodeksie zobowiązań*, „Annales UMCS”, G – Ius 2016, nr 2.
- Gajda J., *Pojęcie dobrej wiary w przepisach kodeksu cywilnego*, „Studia Prawnicze” 1997, nr 2.
- Higgins P., *Establishing a Procurement and Contract Strategy*, neccontract.com.
- Jackson S., *Good faith revisited*, „Construction Law Journal” 2014, vol. 30.
- Jackson S., *The NEC contract – a new approach*, „Construction Europe” 2012, vol. 23, nr 2.
- Jacquet A., *South Africa – are we ready for NEC4?*, „Civil Engineering” 2018, vol. 26, nr 8.
- Jaeger A.V., Hök G.S., *FIDIC – a Guide for Practitioners*, Berlin 2010.
- Jędrzejczyk D., *Sięgając do innych wzorców – w poszukiwaniu rozwiązań idealnych*, „Biuletyn Konsultant” 2018, nr 50.
- Kopczyńska-Pieczniak K., *Dobre obyczaje i zasady współzycia społecznego w prawie spółek handlowych*, „Annales UMCS”, G – Ius 2016, nr 2.
- Krajewski M. [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. K. Osajda, Warszawa 2020.

- Li D., Lo W., Shou S., *Delivering the Cheung Chau submarine pipeline in Hong Kong using NEC3*, „Proceedings of the Institution of Civil Engineers. Civil Engineering” 2016, vol. 170, nr 1.
- Liu A., Lord W.E., Shuibo Z., Tuuli M.M., *A Modern Contract: Developments in the UK and China*, November 2010, https://www.researchgate.net/publication/271349-695_A_modern_contract_Developments_in_the_UK_and_China.
- Longchamps de Bérier R., *Zobowiązania*, Lwów 1939.
- Łagowska J., *Odpowiedzialność zamawiającego będącego podmiotem publicznym za niewykonanie obowiązku współdziałania z wykonawcą przy wykonywaniu zobowiązania wynikającego z umowy o roboty budowlane*, „Biuletyn Konsultant” 2015, nr 40.
- Łolik M., *Możliwość zastrzegania umownych terminów zawitych. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 23.03.2017 r., V CSK 449/16*, „Glosa” 2018, nr 4.
- Machnikowski P. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2019.
- Machnikowski P., Radwański Z. [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, A. Olejniczak, Warszawa 2019.
- McKendrick E., *Contract law*, 7th ed., 2007.
- Nazaruk P. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. J. Ciszewski, P. Nazaruk, LEX/el. 2021, art. 7.
- Nowacki A. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, 2021, art. 72, Legalis.
- Olszewski A., *Kontraktowe procedury rozwiązywania sporów w umowach o roboty budowlane opartych na wzorcach umownych FIDIC – w świetle prawa polskiego*, „Monitor Prawniczy” 2010, nr 21.
- Patterson R., MacDonald M., *NEC Contracts – are they right for you?*, 7 lutego 2018 r., <https://journal.iaccm.com/contracting-excellence-journal/nec-contracts-are-they-right-for-you>.
- Pyziak-Szafnicka M. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, red. M. Pyziak-Szafnicka, P. Księżak, Warszawa 2014.
- Radwański Z., Zieliński M. [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012.
- Simister M., *How Sidney water is leading the way using NEC4 Contracts*, „Built Environment Economist”, 1 marca 2020 r.
- Studnicki F., *Działanie zwyczaju handlowego w zakresie zobowiązań z umowy*, Kraków 1949.
- Szłezak A., *Krytycznie o koncepcji umownych terminów zawitych jako naruszających zakres kontraktowej ingerencji w terminy przedawnienia*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2017, nr 12.
- Szpunar A., *Dobra wiara jako przesłanka nabycia własności ruchomości od nieuprawnionego*, „Państwo i Prawo” 1997, nr 7.
- Szpunar A., *Charakter prawny wykonania zobowiązania*, „Rejent” 1998, nr 8.
- Trzaskowski R., *Granice swobody kształtowania treści i celu umów obligacyjnych. Artykuł 353¹ K.C.*, Warszawa 2005.
- Warunki kontraktowe dla budowy dla robót inżynieryjno-budowlanych projektowanych przez zamawiającego* (4. wyd. ang.-pol., niezmi. z 2008 r., tłum. 1. wyd. z 1999 r.).

- Warunki kontraktowe dla urzędzeń oraz projektowania i budowy (2. wyd. ang.-pol. z 2004 r., tłum. 1. wyd. z 1999 r.).
- Watermayer R., *Selecting a suitable NEC3 form of contract*, „Civil Engineering” 2012, vol. 20, nr 1.
- Wysoczański H., *Kontrakty budowlane. Nowe warunki FIDIC*, Warszawa 2018.
- Żurawik A., *Dobre obyczaje a zwyczaje, zasady współżycia społecznego i dobra wiara – ujęcie teoretyczne*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2007, nr 4.

Orzeczenia sądów

- Postanowienie SN z 29 marca 1979 r., III CRN 59/79, LEX nr 8176.
- Uchwała siedmiu sędziów SN z 11 stycznia 2002 r., III CZP 63/01, OSNC 2002, nr 9, poz. 106.
- Wyrok SA w Poznaniu z 22 października 2009 r., I ACa 697/09, LEX nr 628213.
- Wyrok SN z 25 lutego 2010 r., V CSK 297/08, LEX nr 585907.
- Wyrok SN z 21 września 2011 r., I CSK 727/10, LEX nr 1043967.
- Postanowienie SO w Warszawie z 23 kwietnia 2012 r., XXV Co 39/12, LEX nr 1900335.
- England and Wales Court of Appeal [2013] EWCA Civ 200 [105].
- Wyrok SN z 27 września 2013 r., I CSK 748/12, OSNC 2014, nr 6, poz. 67.
- Wyrok SN z 5 grudnia 2013 r., V CSK 2/13, LEX nr 1438655.
- Wyrok SA w Krakowie z 31 maja 2016 r., I ACa 235/16, <http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl>.
- Wyrok SN z 23 marca 2017 r., V CSK 449/16, LEX nr 2297428.